

Thumaczenie

PRZEGLĄD KRYZYSU W ROLNICTWIE SERBSKIM WYWOŁANEGO PANDEMIĄ COVID-19

DRAGO CVIJANOVIĆ
NEMANJA PANTIĆ

Każdy kryzys, wywołany czynnikami ekonomicznymi i pozaekonomicznymi, prowadzi zazwyczaj do długofalowych konsekwencji we wszystkich sferach życia. W całej historii, począwszy od Wielkiego Kryzysu w 1930 r. do wielkiego światowego kryzysu gospodarczego na początku XXI wieku, działalność produkcyjna była jednym z najbardziej dotkniętych obszarów. Oczekuje się, że taka sytuacja nastąpi także jeśli chodzi o kryzys wywołany pandemią COVID-19. Jak oczekiwano, pozaekonomiczny czynnik kryzysu wywoła kryzys gospodarczy poprzez zwolnienia, niższą siłę nabywczą, niższe płace itp. Zwielokrotnione efekty będą dostrzegalne wyłącznie w dłuższej perspektywie. To do decydentów należy złagodzenie negatywnych konsekwencji za pomocą środków gospodarczych.

W odniesieniu do rolnictwa w Serbii, podczas ogłaszania w połowie marca stanu wyjątkowego i zakazu przemieszczania się, zwłaszcza w przypadku osób powyżej 65 roku życia, Ministerstwo Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Wodnej stworzyło system internetowy dla rolników, którzy mogą ubiegać się o zezwolenie na przemieszczanie. Pod koniec marca Krajowy Sojusz na rzecz Lokalnego Rozwoju Gospodarczego (NALED) przedstawił rządowi propozycje dotyczące sposobu wspierania produkcji rolnej i przewoźników.

Tabela 1

Środki i działania proponowane przez NALED

Proponowane środki	Działania
Aby umożliwić rolnikom i pszczelarzom w wieku powyżej 65 i 70 lat, odpowiednio, wychodzenie i wykonywanie prac niezbędnych do utrzymania produkcji, w ścisłej zgodności z zaleceniami zdrowotnymi w celu zapobiegania rozprzestrzenieniu się COVID-19, przemieszczanie się wyłącznie do miejsca, w którym znajduje się gospodarstwo/pasieka.	Zgodnie z zaleceniem MRLiGW konieczne jest przyjęcie specjalnego aktu rządowego, który umożliwiłby rolnikom i pszczelarzom wychodzenie wyłącznie w celu wykonywania swojej pracy.
Biorąc pod uwagę, że w Serbii zarejestrowanych jest około 400 tys. gospodarstw rolnych, umożliwienie rolnikom uzyskanie zezwolenia z wynoszącym co najmniej dwa tygodnie okresem ważności, za pomocą systemu uzyskiwania zezwoleń na przemieszczanie się podczas godziny policyjnej. W ten sposób obciążenie systemu zostałyby zredukowane, pozostawiając rolnikom możliwość ciągłego wykonywania pracy w rolnictwie.	Konieczne jest, aby MRLiGW, we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych, zainicjowało taką zmianę i umożliwiło wydawanie dwutygodniowych (co najmniej) zezwoleń na przemieszczanie się w celu wykonywania prac rolniczych i pszczelarskich. Konieczne jest również odpowiednie dostosowanie elektronicznego systemu wniosków o zezwolenia na przemieszczanie się podczas godziny policyjnej.
Zwiększenie maksymalnej liczby dni, na podstawie których pracodawcy z sektora rolnego mogą zatrudnić pracowników sezonowych, zgodnie z ustawą o uproszczonym zatrudnieniu w pracy sezonowej w niektórych rodzajach działalności. Byłby to środek tymczasowy, który miałby zastosowanie wyłącznie w 2020 r.	Konieczne jest, aby MRLiGW, we współpracy z Ministerstwem Pracy, Zatrudnienia, Weteranów i Polityki Społecznej zainicjowało zwolnienie zastosowania restrykcji na podstawie ustawy dla 2020 r. ze względu na stan wyjątkowy, brak pracowników i ograniczone przemieszczanie się.
Wspieranie systemu internetowej sprzedaży produktów rolnych i przewidywanie środków specjalnych wspierających producentów rolnych w celu znalezienia alternatywnych kanałów sprzedaży we współpracy z samorządami lokalnymi i sieciami detalicznymi.	Konieczne jest ustanowienie (lub wsparcie niektórych istniejących) platform służących do umieszczania towarów krajowych, a także zorganizowanie odpowiedniej promocji na szczeblu lokalnym. W perspektywie średnioterminowej konieczne jest jak najszybsze wdrożenie systemu eAgrar, który umożliwi rolnikom elektronicznie wykonywanie zadań administracyjnych (rejestracja gospodarstw rolnych, ubieganie się o zachęty), a tym samym przyspieszy wdrażanie krajowych zachęt dla rolników i pomoże zwiększyć konkurencyjność.
Zapewnienie specjalnego pakietu wsparcia dla sektora rolnictwa i przemysłu spożywczego, po uprzednim przeprowadzeniu konsultacji z odpowiednimi podmiotami z sektora gospodarki i samorządami lokalnymi. Taki pakiet środków, dostosowany do specyfiki sektorowej, powinien zapewnić zrównoważenie produkcji rolnej i przemysłu spożywczego w warunkach podczas trwania i po zakończeniu pandemii COVID-19.	Pakiet środków gospodarczych zaproponowany pod koniec marca przez rząd RS obejmuje bezpośrednie wsparcie finansowe dla przedsiębiorców w systemie zryczałtowanego podatku, a także dla przedsiębiorstw z sektora prywatnego, ale nie jest jasne, czy i w jaki sposób gospodarstwa rolne (biorąc pod uwagę ich specyfikę) będą mogły skorzystać z pakietu środków gospodarczych rządu Republiki Serbskiej.

Źródło: NALED, 2020

Środki podjęte przez rząd Republiki Serbii, aby pomóc rolnikom w Serbii, obejmują następujące opcje (Uredba, 2020):

1. Bezzwrotna pomoc finansowa.

Struktura i sposób płatności są następujące:

- 25 RSD za metr kwadratowy zarejestrowanego obszaru uprawy warzyw na obszarze chronionym, do maksymalnej kwoty 90 tys. RSD;
- 3 tys. RSD za krowę, do maksymalnej kwoty 30 tys. RSD;
- 500 RSD za owcę lub kozę, do maksymalnej kwoty 20 tys. RSD;
- 800 RSD za ul, do maksymalnej kwoty 20 tys. RSD;

2. Korzystne warunki pożyczek.

Łatwiejszy dostęp do pożyczek dla potrzeb:

- rozwoju stad zwierząt gospodarskich (zakup zwierząt),
- rozwoju uprawy i hodowli owoców i warzyw,
- inwestycji w sprzęt rolniczy,
- zakupu paszy dla zwierząt,
- utrzymania płynności.

Istnieją jednak pewne warunki i ograniczenia dotyczące wykorzystania środków przeznaczonych na dany cel. Mianowicie osoba fizyczna może zaciągnąć pożyczkę w wysokości do 6 mln RSD, a osoba prawna do 18 mln RSD. Jeśli chodzi o pożyczki płynnościowe, należy pamiętać, że ich kwota jest ograniczona i może wynosić maksymalnie 3 mln RSD. Łączna kwota środków związanych z tego typu pomocą wynosi 1,45 mld RSD.

3. Ulga podatkowa dla przedsiębiorców rolnych (odroczenie zapłaty podatków i składek).

W odniesieniu do tego środka procedura jest zautomatyzowana i maksymalnie uproszczona i sprowadza się do wypełnienia formularza, który przesyłany jest do administracji skarbowej. Opcja uruchamiana jest natychmiast po otrzymaniu formularza.

Spadek tempa wzrostu gospodarczego, który ma miejsce w wyniku kryzysów gospodarczych i ich negatywnych konsekwencji, może zostać zamortyzowany przez odpowiednią produkcję rolną (Jámbor, Czine i Balogh, 2020). Pozytywne jest to, że udział produkcji rolnej w gospodarce serbskiej stoi na wysokim poziomie, może więc służyć jako odpowiedni czynnik stabilizacji gospodarczej. Należy położyć nacisk na normalizację pierwotnej produkcji rolnej, co wraz z kilkoma innymi czynnikami zapewni wystarczającą podaż dla ludności (Milanović, Nikitović i Garabinović, 2020). Inne czynniki dotyczą odpowiedniej polityki rolnej i warunków klimatycznych, bez których nie można sobie wyobrazić rolnictwa i od których jest ono w znacznej mierze uzależnione (Pavlović i Čelić, 2020). Właściwie funkcjonujące rolnictwo jest również związane z produktywnością innych branż. Przemysł spożywczy wykorzystuje surowce wyprodukowane w rolnictwie, dlatego jego wyniki są bezpośrednio skorelowane z rolnictwem (Poudel i in., 2020).

Globalna pandemia COVID-19 stwarza specyficzne i niezwykle środowisko dla funkcjonowania wszystkich rodzajów działalności gospodarczej. Dlatego należy położyć nacisk na stworzenie warunków, które umożliwią takie funkcjonowanie

produkcji rolnej, które będzie najbardziej podobne do tego w warunkach normalnej gospodarki. Warunki te muszą uwzględniać wszystkie środki i zalecenia personelu medycznego, aby nie narażać zdrowia nie tylko pracowników rolnych, ale także całego narodu. Serbia spełnia wszystkie warunki wstępne pod względem zachowania zdrowia lepiej niż większość krajów rozwiniętych. Na obszarach wiejskich gospodarstwa rolne są rozproszone i nie tak duże, ponieważ ich powierzchnia wynosi średnio od 1,5 do 2 ha (Eremić-Dodić, Radnović i Jakšić, 2020). W rezultacie ryzyko rozprzestrzeniania się pandemii jest znacznie niższe niż zazwyczaj. Z drugiej strony, musimy pamiętać, że Wojwodina, autonomiczny okręg Serbii, nie posiada tych cech. Grunty rolne są znacznie większe i nie leżą w zbyt dużej odległości od siebie, co oznacza, że istnieje większe ryzyko rozprzestrzeniania się pandemii. Niemniej jednak można osiągnąć właściwie funkcjonującą produkcję. Jest to możliwe dzięki zmechanizowanej produkcji i mniejszej liczbie pracowników. Oczywiście możliwa jest również odpowiednia organizacja produkcji rolnej zarówno na dużych, jak i małych obszarach/posiadłościach. Wzrost produkcji rolnej można osiągnąć dzięki odpowiednim środkom polityki rolnej, które znajdują odzwierciedlenie w tym, że państwo zapewnia korzystne warunki udzielania pożyczek, dotacji, ulg podatkowych itp. (Singh, Singh i Kumar, 2020).

Serbskie rolnictwo nie jest uzależnione od importu¹, co stanowi bardzo zachęcający fakt. Ponadto pandemia wybuchła w marcu, kiedy zaimportowano już większość niezbędnych składników. Produkty, których nie zaimportowano, mogą być dostarczane przez produkcję krajową, tak aby można było w największym możliwym stopniu złagodzić skutki kryzysu, a czasami nawet ich całkowicie uniknąć.

Wnioski

W warunkach pandemii COVID-19 produkcja rolna w Serbii okazała się być elastyczna i dostosowana do istniejącej sytuacji. Nie jest pewne, ile razy krótkie łańcuchy dostaw wykazały znaczną przewagę produkcji rolnej i zaopatrzenia rynku w odniesieniu do dużej odległości przestrzennej między produkcją a konsumpcją produktów rolno-spożywczych.

Po raz kolejny serbskie rolnictwo wykazało, że pomimo wszystkich swoich niedociągnięć jest w stanie zapewnić bezpieczeństwo żywnościowe ludności, dostarczyć odpowiednie ilości produktów rolnych dla sąsiednich krajów, w których stale występują niedobory, oraz zapewnić wystarczające ilości na eksport do krajów będących tradycyjnymi odbiorcami serbskich produktów rolnych.

Niemniej jednak jakiegokolwiek przedłużenie pandemii COVID-19, niezależnie od zdolności adaptacyjnych produkcji rolnej, wpłynęłoby negatywnie na jej rozwój i inwestycje, zwłaszcza na modernizację nowych technologii w produkcji.

¹ Oprócz niektórych maszyn rolniczych i surowców do produkcji sztucznych nawozów i sprzętu ochronnego.

Literatura

- Eremić-Dodić, J., Radnović, B., Jakšić, K. (2020). Performance audit model of incentive measures in sale channels in agricultural households of the Republic of Serbia. *Economics of Agriculture*, 67(3), s. 763-780. Pobrane z: <https://doi.org/10.5937/ekoPolj2003763E>.
- Jámbor, A., Czine, P., Balogh, P. (2020). The Impact of the Coronavirus on Agriculture: First Evidence Based on Global Newspapers. *Sustainability*, 12(3), s. 4534-4544. Pobrane z: <https://doi.org/10.3390/su12114535>.
- Milanović, J., Nikitović, Z., Garabinović, D. (2020). The impact of customer contact as part of the agricultural products distribution channel on the increase of the competitiveness of agricultural holdings. *Economics of Agriculture*, 67(2), s. 359-375. Pobrane z: <https://doi.org/10.5937/ekoPolj2002359M>.
- Nacionalna alijansa za lokaln ekonomski razvoj (NALED). *Izazovi u sektoru hrane i poljoprivrede usled covid-19 i kako ih prevazići*. Pobrane z: https://www.naled.rs/htdocs/Files/04984/NALED_5_mera_Saveza_za_hranu_i_poljoprivredu.pdf.
- Pavlović, N., Čelić, I. (2020). The analysis of competitive strategies from the perspective of small and medium enterprises. *Hotel and Tourism Management*, 8(1), s. 101-110. Pobrane z: <https://doi.org/10.5937/menhottur2001101P>.
- Poudel, P.B., Poudel, M.R., Gautam, A., Phuyal, S., Tiwari, C.K., Bashyal, N. Bashya, S. (2020). COVID-19 and its Global Impact on Food and Agriculture. *Journal of Biology and Today's World*, 9(5), s. 221-225. Pobrane z: <https://doi.org/10.35248/2322-3308.20.09.221>.
- Singh, A.K., Singh, L., Kumar, S. (2020). Impact of COVID-19 on Agriculture and Allied Sectors. *Journal of Community Mobilization and Sustainable Development*, 15(1), s. 8-16.
- Uredba o novčanoj pomoći poljoprivrednim gazdinstvima u cilju ublažavanja posledica nastalih usled bolesti COVID-19 izazvane virusom SARS-COV-2 (Uredba) 2020*. Pobrane z: https://www.naled.rs/htdocs/Files/04984/NALED_5_mera_Saveza_za_hranu_i_poljoprivredu.pdf.

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 15.03.2021.

